

KÜLÖNFÉLÉK.

A ref. és ág. hitv. egyházak közös bizottsága 1903-ban „Véleményt“ terjesztett fel a vallás- és közokt.-ügyi miniszterhez az 1848. 20. t.-cz. végrehajtása s a protestans sérelmek orvoslása iránt. Most a bizottság a sérelmek orvoslását megsürgetvén, gróf Apponyi Albert vallás- és közokt.-ügyi miniszter a bizottságnak e leiratban válaszolt: „Magyar vallás és közoktatásügyi miniszterium 6432. szám. Az 1848. évi XX. t.-cz. végrehajtása tárgyában az ev. ref. egyetemes konvent és az ág. hitv. ev. egyház egyetemes gyűlése részéről, a két protestans egyházat közösen érdeklő ügyekben kiküldött bizottság elnökeinek hozzám intézett kérvényére vonatkozólag, melyben az 1848. évi XX. t.-cz. 2. §-ának végrehajtását kéri, a következőkről van szerencsém a bizottságot értesíteni: Az 1848. évi t.-cz. 2. §-a kimondja, hogy „E hazában törvényesen bevett minden vallásfelekezetre nézve különbség nélkül tökéletes egyenlőség és viszonyosság állapíttatik meg.“ A hivatkozott törvényszakaszban kimondott elvet az 1868. évi LIII. t.-cz. nemcsak fenntartotta, hanem a keresztény vallásfelekezeteket illetőleg megfelelőleg és kötelezőleg szabályozta s az elv az 1895. évi XLIII. t.-cz. 6. §-ában szintén kifejezést nyert. Minthogy a felekezetek közötti teljes béke és megnyugvás csak úgy érhető el, ha jogviszonyaik a tökéletes egyenlőség és viszonyosság alapján nyugosznak, s minthogy a felekezetek közötti béke állandósítása és a surlódások kikerülése nemcsak a felekezetek, hanem az állam jól felfogott érdeke is, a kormánynak legkomolyabb törekvése és feladata a fenthivatkozott törvényekben lefektetett elvnek szigorú végrehajtása. A törvény eme rendelkezése önmagában véve is oly természetű befejezett parancs, hogy míg egyfelől annak általános rendeletekkel való további végrehajtása alig eszközölhető, másrészt feleslegesnek mutatkozik abból a szempontból is, mert az általános rendeletek ellen az egyes felekezetek épen úgy véthetnek, mint a törvény ellen. Miért is a törvény e szakaszának végrehajtása körül a dolog természeténél fogva a kormánynak az a feladata és teendője, hogy a törvényben lefek-

tetett elvet minden egyes konkrét esetben a legszigorubban alkalmazza és a felmerülő és tudomására jutott és hozott jogsérelmeket a törvény intenczióinak megfelelőleg orvosolja. A felekezetek közötti jogegyenlőség és jogviszonosság törvényileg megállapítván, annak szigorú betartása úgy a felekezetek, mint a kormánynak kötelessége, s az elv betartása már önmagában is a törvény végrehajtása. Van szerencsém egyébként tisztelettel megjegyezni, hogy a hivatali elődeimhez intézett memorandumban a Bizottság által felhozott konkrét sérelmi esetek már hivatali elődeim által vizsgálat tárgyává tettek és a mennyiben még függőben volnának, az itt kifejezett elv szerint fognak elintéztetni. Budapest, 1907. évi januárius hó 24-én. *Apponyi* s. k.“

A bizottság erre márt. 11-én tartott üléséből ismét feliratot intézett a miniszterhez, melyben a többek közt ezeket mondja: „Nagyméltóságod leiratában minden kételyt kizárólag azt az álláspontját fejezi ki, hogy velünk az 1848. évi XX. t.-cz. 2. §-ának végrehajtása tárgyában tovább tárgyalni nem akar, mert Nagyméltóságod szerint az egyenlőségi elv kimondása által a kérdés már meg is van oldva és ezért ezen kérdésben nincs már mit tárgyalni. Nagyméltóságod ezen álláspontjával szemben kötelességünk azt kimutatni, hogy Nagyméltóságod álláspontja téves, és hogy a törvényben megállapított egyenlőségi elv megvalósítása részletes törvényhozási intézkedéseket tesz szükségessé. Tesszük pedig ezt a következőkben: Nagyméltóságod leiratában erősen hangoztatja, hogy a „kormánynak legkomolyabb törekvése és feladata az 1848: XX. t.-cz. 2. §-ában lefektetett elvnek szigorú végrehajtása, de azt mondja, hogy az egyenlőségi elvnek általános rendeletekkel való végrehajtása alig eszközölhető, másrészt feleslegesnek tartja abból a szempontból is, mert az általános rendeletek ellen az egyes felekezetek ép úgy véhetnek, mint a törvény ellen! Megnyugvással vennők azt a kijelentést, hogy a kormány az 1848: XX. t.-cz. 2. §-ában lefektetett egyenlőségi és viszonsági elvet tiszteletben tartja és legkomolyabb törekvése azt végrehajtani, ha ezzel a kérdés meg lenne oldva; de általános kijelentésekkel a kérdés megoldva nincs, sőt azzal, hogy Nagyméltóságod a felvetett kérdések elől kitér, a kimondott elv végrehajtásának még a reményétől is meg vagyunk fosztva.

Nem arról van itt szó, hogy a törvényhozás vagy a kormány által elismertetni akarjuk a vallásegyenlőség elvét. Hiszen ezen a háromszáz éves küzdelem után hála Istennek túl vagyunk és nem

képzeltető Magyarországon kormány, legyen az bármily reakcionárius, a mely ezt az elvet megtagadhatná. Nagyméltóságod tehát az egyenlőségi elvnek pusztá hangoztatásával sem újat nem mond, sem arra, a mit mi kívánunk és kérünk, nem felel. Mi ugyanis nem a valláseggyenlőség elismerését, hanem annak megvalósítását kívánjuk és adatokat, tényeket hoztunk fel arra nézve, hogy a valláseggyenlőség megvalósítva nincs és kijelöltük azon eszközöket, a melyek segítségével az elv megvalósítása szerintünk keresztülvihető.

Ezen eszközökre és azok mikénti alkalmazására nézve kértünk és vártunk mi a kormánytól választ és intézkedést és sajnálattal látjuk, hogy a kormány ezekkel a kérdésekkel foglalkozni egyáltalában nem akar.“

Ezután a bizottság részletesen kifejti, a mit az előrebocsátottakban mond s kéri és reméli a ministertől feliratának elintézését.

A róm. kath. egyház helyzete Angliában. Angliát a róm. katholicismusnak visszahódítani vágya a pápaságnak. De a statisztikai adatok azt mutatják, hogy inkább a papok és szerzetesek száma szaporodik, mint a hiveké. 1879-ben a r. kath. egyháznak volt 21 püspöke, 2175 papja, 1386 gyülekezete, 135 kolostora, 325 szerzetesnők által vezetett iskolája és 22 collegiuma. 1906-ban 27 püspöke, 4024 papja, 2076 gyülekezete, 311, kolostora, 783 nevelőintézete és 40 collegiuma. Vagyis 27 év alatt a püspökök száma növekedett 6-al, a papoké 1849-el, a gyülekezeteké 890-el, a kolostoroké 176-al, a nevelőintézeteké 458-al, a collegiumoké 18 al. Az éremnek a másik oldala pedig így mutat: 1879-ben 34,444,419 lélekből a r. katholicismus számított 6,000,000 hivet. 1906-ban 42.940.000-ből pedig csak 5.625,000-et; tehát kevesebb 375,000-el. Az összes népesség növekedését véve pedig, a r. kath. egyháznak 7.700,000 lelket kellene számítnia; tehát vesztesége 2.075,000. A róm. kath. egyház Nagy-Britániában fényes vagyoni helyzet mellett sem virágzik. Vagyonát és az egyházi rend számát főleg a Franciaországból odaköltözött szerzetes congregatiók növelték meg. A liberális párt törvényjavaslatot készül a parlamenthez benyújtani, mely javaslat az apácakolostorok leánynevelő intézeteit állami ellenőrzés alá fogja helyezni. Ily körülmények közt éppen nem csodálatos, ha az angol katholicusok primása egy gyűlésen tartott beszédében sziveskedik lemondani arról, hogy a katholicusok Angliában politikai pártot alakítsanak, sőt jónak látja, hogy úgy nyilatkozzék, hogy Angliában egy kath. politikai pártalakítása a lehetetlenségek közé tartozik.

X. Piusról egy francia író a „Censeur“ lapban, Xenos név alatt jellemzést ír. A mi a pápát, szerinte, leginkább jellemzi, az a hit; X. Pius hiszi, hogy Jézus Krisztus állította bé az első pápát, a kinek ő tényleges utóda. Magatartását nem irányítja titkára, Merry del Val befolyása. Hogyha az állam és egyház szétválasztásának törvénye után nem bocsátott ki azonnal fulminans iratot, ez azért volt, mert tanácsosai azt mondták, hogy várja meg a képviselő választások eredményét. A dolog érdemére nézve a pápát senki sem befolyásolta.

Pontius Pilatus neje. Ujabb vizsgálódásból kitűnt, hogy Pilatus nejét Procula Claudia-nak hívták. Ez alkalomból egy német lap, a „Volksfreund“ azt a megjegyzést teszi, hogy az evangéliumok egyetlen egy nőt sem említenek, a ki Jézus ellen rosszat tett volna. Mig a férfiak kísértik, gyűlölik, elárulják, megtagadják és keresztre feszítik, a nők együtt éreznek vele és sirva kísérik őt a kereszting. Az a nő is, ki perében közre játszik, Pilatus római helytartó neje, az ő javára szól, mit Máthé evangéliuma említ, mikor a tárgyaláskor Pilatusnak azt izeni: „Ne avasd magadat ez igaz embernek dolgába, mert én sokat szenvedtem ma álmomban miatta“.

Taxil. Meghalt. Híres ember volt Taxil Leo a kilenczvenes évek közepén: rátudta szedni a jezsuitákat és rá a szabadkőműveseket. Jogand Gábriel, mert ez volt eredeti neve, Marseille-ben született és jezsuita collegiumban tanult. Később felcsapott az egyház ellenségének és szabadkőműves lett. 1884-ben, mikor X. Leo encyclikát bocsátott ki a szabadkőművesek ellen, meggyónt a párisi pápai nuntiusnak és tíz éven keresztül a szabadkőművesek ellen írt könyvet és röpiratokat. 1897-ben megszűnt klerikalisnak lenni. Párisban egy gyűlésen leleplezte, hogy Miss Diana Vaughan amerikai milliomosnő, ki irataiban szerepelt, egy szegény gépirós kisaszony volt. Hogy élte végpontján mi volt Taxil Leo, arról nem szól a krónika. De emléket, mindkét részre, eleget hagyott hátra.

Liszt Ferencz Passiója. Liszt hagyatékából, a napi lapok közlése szerint, husz éve őriz Nemzeti Muzeumunk egy kisebb terjedelmű zenemű-kéziratot, melyről a muzeumi könyvtár csak most állapította meg egy zenész tisztviselője által, hogy az nem — mint hitték — a Krisztus-oratóriumnak töredéke, hanem egy külön mű, Passio, még pedig egyáltalában eddig ismeretlen. A mindenesetre ritka nagybecsű kéziratról csak tüzetesebb vizsgálat állapítja majd meg, hogy rövidsége mellett is teljes-e, vagy töredék, vagy éppen vázlat. A Magyar Nemzeti Muzeum igazgatósága most azt jelenti, hogy gondoskodni fog arról, hogy Lisztnek e műve ismertté legyen a zenevilágban.

ARANYKÖNYV.

Adakozás a kolozsvári egyházközség templom-tornya újraépítésére.

(XIX—XXI. közlemény.)

Engel Gáborné, H. Haller Kornélia	20	K.
Dr. Gálffy Endre	10	„
Sinczky Julia	10	„
Pap Károlyné, Orelt Mária	20	„
Répa M.	3	„
Szentmártoni Kálmán	5	„

I—XXI. közl. összesen: 6361 korona.

Szolgáljanak e nemes adományok buzdításul a további adakozásra, hogy az egyházközség már fölépített templomtornya költségeit fedezhesse. Ez adományokért hálás köszönet!

Az egyházközség előljárósága nevében:

Kolozsvárt, 1907 április hó.

PÉTERFI DÉNES,
unitarius pap.

Adományok a marosvásárhelyi templom építésére.

(V. közlemény.)

Tana Sámuel 195. számú gyűjtőívén Hiller László, Weifert J. M. 10—10 korona, ifj. Frey Gusztáv, Kaszás Kálmán, dr. Nagy Dezső 5—5 korona, Tana Sámuel 4 korona, Rheman Bálint, Thury Mihály, Szabadffy Kornél, dr. Kiss János, Kövesdi József 2—2 korona, Berkovics Mihály, Krunanecker Ferencz, Németh Szilárd 1—1 korona Nagybeeskerekéről. Együtt 52 korona.